

8. Романюк Т. Ф. Формування економіки нового технологічного укладу в Україні: стан, проблеми, перспективи : монографія / Т. Ф. Романюк. – К. : “КВІЦ”, 2012. – 208 с.
9. Управління змінами в умовах інноваційного розвитку : колективна монографія. Том 5. / І. Л. Петрова, Г. В. Маркіна, І. В. Терон та ін. ; за наук. ред. д.е.н. проф. Л. І. Петрової. – К. : ВНЗ “Університет економіки та права “КРОК”, 2012. – 286 с.

Седляр М. О. Формирование нового технологического уклада как направление ускорения инновационного развития Украины

В статье освещено необходимость смены технологических укладов в экономике современной Украины. Определено, какие отраслевые направления необходимо выбрать и развивать с целью обеспечения опережающего развития Украины. Также показано, какие отрасли были определены в государстве приоритетными, несмотря на провозглашение курса инновационного развития Украины.

Ключевые слова: инновационное развитие, приоритеты развития, технологический уклад, нанотехнологии, биотехнологии.

Sedlyar M. Formation of a new technological way as a direction of acceleration of innovative development of Ukraine

The paper highlights the need to change the technological structure of the economy of modern Ukraine. Determine which branch direction must be selected and developed to provide advanced development of Ukraine. Also shows which areas have been identified as priority in the country, despite the proclamation of the course of innovation development of Ukraine.

Keywords: innovation development, development priorities, technological way, nanotechnology, and biotechnology.

УДК 336.02

Петрушенко Ю. М.
Сумський державний університет

**МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ
ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ**

У статті проаналізовано міжнародні та національні нормативні засади функціонування місцевих фінансів. Обґрунтовано пропозиції щодо підвищення ефективності фінансової політики на місцевому рівні в Україні.

Ключові слова: місцеві фінанси, фінансова політика, субсидіарність.

Фінансове забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад є пріоритетним завданням фінансової політики місцевих органів влади.

Сукупність різних сфер фінансових відносин на рівні територіальної громади представляє собою фінансову систему, що складається з наступних основних елементів: місцевих фінансів, спеціальних позабюджетних фондів; фінансів приватного сектору і громадських організацій, що функціонують в громаді, та фінансів домогосподарств, що знаходяться в громаді.

В економічній літературі поняття “місцеві фінанси” протиставляється поняттю “державні фінанси”, оскільки останні покликані забезпечувати функції загальнодержавних органів управління, у той час як місцеві фінанси забезпечують виконання функцій органів місцевого самоврядування [6].

В більшості наукових праць, з деякими несуттєвими відмінностями, місцеві фінанси визначаються як об'єктивна форма економічних відносин, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням грошових і інших фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них функцій і завдань, як власних, так і делегованих.

Фінансова політика перш за все стосується визначення цілей, завдань, на вирішення яких спрямовується процес формування, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів

Відповідно можна вести мову про фінансову політику не тільки на державному, але і на місцевому рівні. Тим більше цілі державної фінансової політики і місцевої фінансової політики можуть не співпадати, оскільки інтереси територіальної громади можуть не співпадати з пріоритетами загальнонаціонального рівня.

Наразі наукове вивчення нормативних основ фінансової політики на місцевому рівні є особливо актуальним в контексті реформи децентралізації державного управління, яка широко обговорюється в Україні.

Переважає кількість науковців розглядають поняття фінансової політики виключно в макроекономічному контексті, аргументуючи це тим, що мова йде саме про державну політику.

Так, А. Архіпов та І. Погосов вважають, що фінансова політика представляє собою сукупність цілеспрямованих заходів держави в області управління фінансами з метою визначення найбільш ефективних з них, які відповідають сучасним умовам господарювання, для створення фінансової основи реалізації економічної політики держави [15].

А. Нешитой визначає фінансову політику як особливу сферу діяльності держави, спрямовану на мобілізацію фінансових ресурсів, їх раціональний розподіл і ефективне використання з метою реалізації державою своїх функцій [10].

П. Юхименко дотримується думки, що фінансова політика держави – це частина (підсистема) її економічної політики, яка є сукупністю законодавчих і нормативних актів, бюджетно-податкових, інших фінансових інструментів, інститутів та заходів державної влади, котрі згідно із законодавством мають повноваження щодо формування й використання фінансових ресурсів держави та регулюють фінансово-кредитні потоки у секторах економіки відповідно до стратегічних і тактичних цілей державної економічної політики [13].

В роботі російських вчених під ред. В. Сенчагова фінансова політика держави визначається як частина (підсистема) економічної політики держави, що являє собою сукупність бюджетно-податкових, інших інструментів і інститутів державної фінансової влади, які наділені згідно із діючим законодавством повноваженнями по формуванню і використанню фінансових ресурсів держави у відповідності із стратегічними і тактичними цілями державної економічної політики [14].

Західні дослідники досить рідко розглядають фінансову політику окремо, а більше оперують із загальним терміном – “макроекономічна політика держави”, в складі якої розглядають фіскальну і монетарну політики. Саме вони (фіскальна і монетарна) за своїм змістом відповідають ключовим видам фінансової політики держави, які виокремлюють вітчизняні дослідники: бюджетно-податкова політика і грошово-кредитна політика.

Наприклад, К. Макконнелл і С. Брю в межах фіскальної політики розглядають зміни, які вносяться урядом в систему державних витрат і оподаткування, спрямовані на забезпечення повної зайнятості та неінфляційного національного продукту [9]. Подібний підхід представлений і в праці С. Фишера, Р. Дорнбуша, Р. Шмалензи, де фінансова політика розглядається як вплив на національну економіку шляхом регулювання грошової маси, державних витрат і податкових зборів [16].

У той же час ми у більшій мірі погоджуємося з думкою тих науковців, які трактують фінансову політику перш за все як процес ефективного використання фінансових ресурсів, незалежно від місцевого, регіонального чи державного рівня їх утворення і використання. Так, наприклад М. Романовський визначає фінансову політику як сукупність методологічних принципів, практичних форм організації і методів використання фінансів [12]. В.Г. Борнос розуміє фінансову політику як процес формування, розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів для досягнення визначених цілей і завдань [1].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретичні концепції державної фінансової політики доведені в Україні до нормативного оформлення, проте процес створення інституціональних засад місцевої фінансової політики в нашій країні тільки починається і вимагає додаткових наукових розробок.

Метою статті є дослідження міжнародних та національних нормативних засад функціонування місцевих фінансів та обґрунтування на цій основі пропозицій щодо підвищення ефективності фінансової політики на місцевому рівні в Україні.

Незалежно від форми державного устрою, на місцеві органи влади покладається основна відповідальність по забезпеченню послуг соціального характеру. Ця функція місцевих фінансів найбільш важлива, тому що забезпечити повною мірою соціальну сферу тієї чи іншої території органи місцевої влади зможуть в основному за рахунок управління видатковою частиною підлеглих їм бюджетів і координації інших потоків фінансових ресурсів у межах власних повноважень.

У науковій літературі [3; 7] зазначається, що органи самоврядування територіальних громад безпосередньо можуть управляти тільки тією частиною фінансів, що відноситься саме до категорії “місцеві фінанси”, тобто до фінансів місцевих органів влади. У той же час поняття фінансів територіальних є значно ширшим і включає фінанси установ бюджетної сфери і суб’єктів господарювання, що займаються комерційною діяльністю, фінанси кредитно-фінансових установ, фінанси населення і громадських організацій, тобто всіх суб’єктів економічних відносин територіальної громади. При цьому сукупність фінансових коштів зазначених суб’єктів складає фінансовий потенціал територіальної громади.

Це означає, що фінансові відносини на рівні територіальної громади не зводяться тільки до місцевих фінансів, оскільки соціально-економічний розвиток громади може бути забезпечений і іншими фінансовими ресурсами: коштами приватного сектору, домогосподарств та інших економічних суб’єктів, пов’язаних з громадою.

Скоріше мову можна вести про категорію громадських фінансів, що являє собою систему фінансових відносин у, так званому, громадському сектору економіки.

Громадський сектор економіки – це частина соціально-економічної системи, діяльність якої зорієнтована на ліквідацію “провалів ринку” та створення соціально значущих благ (суспільно необхідних товарів, публічних послуг та ін.). Він не є

тотожним державному сектору економіки, оскільки включає в себе частини муніципального сектору (сектору територіальних громад) та “третього сектору” (діяльність інститутів громадянського суспільства). Також він не є абсолютно тотожним суспільному сектору економіки, оскільки відображає господарські відносини, що складаються в основному на рівні місцевих громад.

В даний час зусилля держави у сфері громадських фінансів спрямовані на встановлення таких стандартів організації фінансових відносин на місцевому рівні, які в повній мірі змогли б відповідати принципам ефективного самоврядування.

Враховуючи європейський імпульс розвитку економіки України, на цьому шляху важливо вивчити і перейняти досвід країн Європейського Союзу в організації фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад.

У вересні 1985 року була підписана Всесвітня декларація місцевого самоврядування. Основи побудови фінансів місцевих органів влади викладені в стаття 8 цієї декларації “Кошти місцевих органів влади”, що складається з 7 пунктів:

– відповідно до пункту 1 декларації місцевим органам влади надається право на відповідні фінансові ресурси, відокремлені від коштів інших рівнів управління, і на вільне розпорядження грошовими надходженнями в межах їх повноважень;

– у пункті 2 зазначено, що розподіл коштів між місцевими органами влади варто здійснювати в розумних пропорціях відповідно до тих завдань, що ними виконуються. Ці кошти повинні надходити регулярно і періодично, щоб забезпечувати безперервну роботу служб і відповідне фінансове планування. У випадку передачі будь-яких нових повноважень відбувається перерозподіл фінансових ресурсів, необхідних для їхнього виконання;

– у пункті 3 відзначається, що адекватна частина фінансових ресурсів місцевих органів влади повинна надходити від місцевих податків, платежів і зборів, рівень яких ці органи зобов’язані встановлювати самостійно;

– пункт 4 визначає, що податки, ставки яких місцеві органи влади мають право збільшувати чи від яких вони одержують гарантовану частину доходів, повинні носити досить загальний і гнучкий характер, щоб давати місцевій владі можливість забезпечувати виконання своїх зобов’язань;

– у пункті 5 проголошується потреба в автономії фінансово найбільш слабких місцевих органів управління в системі фінансового вирівнювання;

– у пункті 6 говориться, що право місцевих органів влади належним чином брати участь у розробці правил, що регулюють загальний пропорційний розподіл коштів, повинне бути чітко визначено;

– відповідно до пункту 7 Декларації може бути дозволено надання одноразових субсидій, що асигнуються не для цільового фінансування визначених проектів чи служб. Разом з тим підкреслюється, що надання субсидій не може виправдовувати недоречне втручання в політику, що здійснюється місцевими органами влади в межах їхньої компетенції [2].

Найбільш значимий документ, що чинить вплив на розвиток системи громадських фінансів в Україні – Європейська Хартія про місцеве самоврядування [5]. Європейська Хартія про місцеве самоврядування була прийнята Радою Європи в 1985 р. Основна ідея цього документа – забезпечити і гарантувати незалежність і самостійність органам місцевого самоврядування у вирішенні питань місцевого

значення. В ній також вказано, що така незалежність і самостійність неможлива і немислима без наявності економічних і фінансових ресурсів, що належать органам місцевого самоврядування.

Україна приєдналася до Європейської хартії про місцеве самоврядування в листопаді 1996 року і взяла на себе зобов'язання забезпечити впровадження в життя встановлених хартією стандартів.

Звичайно універсальної моделі організації фінансів органів місцевого самоврядування, яка може застосовуватися для всіх європейських країн, не існує, тому що в кожній з них є свої власні потреби і рішення. Проте стаття 9 Європейської хартії місцевого самоврядування передбачає деякі загальні принципи, що стосуються фінансових ресурсів місцевих органів влади.

Далі слід розглянути детально кожен пункт статті 9 “Фінансові ресурси місцевих органів влади”.

Пункт 1. У рамках державної економічної політики своїх країн місцеві органи влади мають право володіти достатніми власними фінансовими ресурсами, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень. Положення даного пункту визначають, по-перше, необхідність наявності власних ресурсів у місцевих органах влади, а, по-друге, – вказують на необхідність вільного розпорядження цими ресурсами.

Пункт 2. Обсяг фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування повинен відповідати функціям, передбаченим конституцією або законом. Цей пункт закріплює принцип відповідності фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування обсягу їхніх прав і обов'язків, особливо доручених.

Пункт 3. Щонайменше частина фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування формується за рахунок місцевих податків та зборів, розмір яких вони мають повноваження встановлювати в межах закону. Таким чином, органи місцевого самоврядування, сформовані на виборчій основі, а отже такі, що діють за дорученнями своїх виборців, роблять реалізацію балансу між рівнем послуг, наданих з боку органів місцевої влади, і платою за них у вигляді місцевих податків і зборів.

Пункт 4. Фінансові системи, які складають підґрунтя ресурсів органів місцевого самоврядування, мають достатньо диверсифікований і підвищувальний характер і повинні забезпечувати можливість приводити наявні ресурси, наскільки це можливо, у відповідність до реального зростання вартості виконуваних ними завдань. Цей пункт надає право формування кожним місцевим органом влади тієї чи іншої моделі місцевої фінансової системи.

Пункт 5. Захист більш слабких у фінансовому відношенні органів місцевого самоврядування передбачає запровадження процедур бюджетного вирівнювання або аналогічних заходів з метою подолання наслідків нерівного розподілу потенційних джерел фінансування і фінансового тягаря, який вони повинні нести. Такі процедури або заходи не повинні завдавати шкоди повноваженням, які органи місцевого самоврядування можуть здійснювати в межах своєї власної компетенції. Ці процедури і заходи не повинні обмежувати свободу дій місцевих органів влади в межах власної компетенції. Це положення ставить за обов'язок керівництву країни надавати фінансову допомогу слабким у фінансовому відношенні органам місцевого самоврядування.

Пункт 6. Спосіб одержання коштів, що перерозподіляються, відповідним чином узгоджується з місцевими органами влади. Це положення означає, що кошти, які направляються для забезпечення фінансового вирівнювання, можуть вилучатися і надаватися тільки за згодою відповідних органів місцевого самоврядування.

Пункт 7. В міру можливостей субсидії місцевим органам влади не повинні обмежуватися цільовим призначенням для фінансування окремих проектів. Надання субсидій не повинне скасовувати законодавчих прав місцевих органів влади щодо самостійного проведення політики в межах своєї компетенції. Таке положення підкреслює, що органи місцевої влади самостійно повинні визначати пріоритети й основні напрямки використання фінансових ресурсів.

Пункт 8. З метою одержання позичок для здійснення капіталовкладень місцеві органи влади повинні мати доступ до національного ринку капіталу в межах діючого законодавства. У цьому пункті зазначається, що метою кредитної діяльності органів місцевого самоврядування виступає фінансування інвестицій.

Таким чином, значна частина принципів Європейської хартії щодо місцевого самоврядування про фінанси місцевих органів влади повторює основні положення Всесвітньої декларації місцевого самоврядування. Разом з тим, існують деякі розходження. Наприклад, Всесвітня декларація не містить положень щодо діяльності органів місцевого самоврядування на ринку позикового капіталу, про розмаїтість та гнучкість місцевих фінансових систем. Однак включає положення по фінансовому плануванні в місцевих органах влади, про відокремлення засобів місцевого самоврядування від засобів інших рівнів управління, про місцеві платежі.

У жовтні 1996 року в Лісабоні відбулася Конференція європейських міністрів по справах місцевого самоврядування. На ній обговорювалися питання фінансування місцевих органів влади в Європі відповідно до принципів, закладених в Європейській Хартії місцевого самоврядування. Напрямок роботи конференції визначили дві доповіді: одна з них була підготовлена Керівним комітетом місцевих і регіональних органів влади (CDLR), інша – Конгресом органів місцевої і регіональної влади Європи (CLRAE).

У доповіді CDLR представлено різні підходи до фінансування діяльності місцевих органів влади та розкрито їхні переваги і недоліки [17].

Доповідь CLRAE базувалася на дослідженнях, проведених серед об'єднань місцевих органів влади в різних країнах-членах Ради Європи. В ній було наведено оцінку сформованої ситуації з точки зору самих органів місцевого самоврядування [5]. Фінансові питання, розглянуті в доповіді CLRAE, стосувалися місцевих податків, зборів і платежів, позик і трансфертів, включаючи фінансове вирівнювання. Одна з глав була присвячена проблемам фінансування місцевих органів влади в країнах перехідного типу, в тому числі проблемам наповнюваності місцевим бюджетам.

В доповіді CDLR значну увагу було приділено визначенню взаємозв'язку “функції-повноваження” для органів місцевого самоврядування у фінансовій сфері в контексті можливості їхньої участі в управлінні соціально-економічним розвитком території і надання комунальних послуг.

Відповідно до доповіді CDLR, нарівні з великою кількістю проблем, пов'язаних з участю місцевих органів влади в програмах стабілізації і перерозподілу, їх виникає набагато менше під час забезпечення населення органами місцевої влади послугами. В

той же час питання про можливість допуску місцевих органів влади до участі в наданні комунальних послуг є дискусійним. З одного боку, наявні деякі переваги в існування більш ніж одного рівня влади, а з іншого, переваги існують і у передачі права на реалізацію багатьох видів публічних послуг на більш низькому управлінському рівні.

Аналізуючи концептуальні засади місцевої фінансової політики необхідно зазначити, що в Європейському Союзі при розмежуванні рівнів ухвалення рішень, в тому числі і тих, що стосуються використання суспільних фінансових ресурсів, виходять із принципу субсидіарності. Ідея цього принципу з'явилась у католицькій соціальній доктрині XVII століття, пізніше цей принцип був сформульований у програмному документі католицької церкви у соціальній політиці – енцикліці папи Лева XIII “*Regum Novarum*” (“Про нові речі”, 1891) і закріплений у енцикліці “*Quadregesimo anno*” (“У рік сороковий”, 1931) папи Пія XI, опублікованого з нагоди *Regum Novarum* [8].

Сучасне тлумачення цього принципу наступне: те, що може бути виконане на нижчому щаблі управління – має на ньому виконуватись, тобто воно не повинно бути переданим на вищий щабель управління.

Цей принцип був закріплений протягом другої половини XX століття у низці національних (наприклад, Конституції Федеративної Республіки Німеччина – стаття 23) та міжнародних законодавчих актах, в тому числі Європейській Хартії місцевого самоврядування та Маастрихтській угоді про Європейський Союз. Стаття 36 цієї Угоди передає сутність принципу субсидіарності таким чином:

“Співтовариство діє в межах своїх повноважень, обумовлених даним Договором і поставленими перед ним цілями.

В областях, які не належать до його виняткової компетенції, Співтовариство діє відповідно до принципу субсидіарності, якщо й оскільки цілі передбачуваної дії не можуть бути досягнуті в достатній мірі державами-членами й тому, у силу масштабів і результатів передбачуваної дії, можуть бути більш успішно досягнуті Співтовариством.

Будь-які дії Співтовариства не повинні виходити за межі того, що необхідно для досягнення цілей цього договору” [4].

Додатком до Амстердамського договору Європейського Союзу 1997 року є “Протокол про застосування принципів субсидіарності й пропорційності”. Цей Протокол закріпив статус принципу субсидіарності як конституційного принципу, доповнив зміст статті 36 Договору про ЄС критеріями із застосування принципів субсидіарності та пропорційності, а також мав на меті забезпечити їх прозорість, окреслити умови необхідні для їх реалізації та досягти необхідного виконання цих принципів усіма інститутами ЄС. У Протоколі підтверджується, що принцип субсидіарності стосується сфер, в яких Спільнота не має виключної компетенції. “Субсидіарність, – говориться в Протоколі, – є динамічною концепцією, яка підлягає застосуванню у світлі цілей, встановлених Договором. Вона дозволяє розширити сферу діяльності Співтовариства у межах його юрисдикції у тих випадках, коли обставини того вимагають, й, навпаки, обмежити цю діяльність або навіть її припинити у тих випадках, коли вона більше не виправдана” [11].

Незважаючи на те, що на принцип субсидіарності все частіше посилаються у чисельних проектах концепцій та законів, спрямованих на реформування державного управління та місцевого самоврядування України, досвід європейської субсидіарності поки не став реальністю в життєдіяльності територіальних громад та розподілі фінансових ресурсів між громадами та центральними органами влади.

Використання принципу субсидіарності в фінансовій політиці української влади переорієнтувалося здебільшого з негативного на позитивне трактування субсидіарності: як право та обов'язок вищих рівнів влади вирішувати питання, які територіальні громади вирішити ефективно самостійно не можуть.

Висновки. Ефективна фінансова політика на місцевому рівні в Україні неможлива без децентралізації фінансової системи держави і надання більших повноважень органам місцевого самоврядування. Територіальні громади повинні отримати стимули для заробляння коштів, оскільки зараз існує така ситуація, коли краще бути “бідною” громадою, щоб отримувати дотації та субвенції з бюджетів вищого рівня.

На нормативному рівні держава повинна забезпечити повноваження місцевих органів влади відповідно до європейського принципу субсидіарності, коли завдання надання суспільних благ повинна вирішувати найнижча ланка, на якій це питання може бути вирішеним, і мати для цього необхідні фінансові ресурси.

Найважливішим завданням фінансової політики на місцевому рівні є надання місцевим органам влади засобів для виконання всіх поставлених перед ними завдань. Досягнення цього завдання неможливе без наявності необхідних повноважень згідно принципу субсидіарності та відповідної організації системи місцевих фінансів. Такою моделлю організації місцевих фінансів є модель партисипативного управління, яка передбачає залучення всіх стейкхолдерів (приватного сектору, громадських організацій, активних жителів громади) до вироблення дієвої фінансової політики на місцевому рівні.

Фінансова політика на рівні територіальної громади має враховувати інтереси територіальної громади, а не лише держави. Відповідність фінансової політики громадським інтересам досягається участю представників територіальної громади в управлінні фінансовими ресурсами.

Використані джерела:

1. *Боронос В. Г.* Методологічні засади управління фінансовим потенціалом території / В. Г. Боронос. – Суми : Сумський державний університет, 2011. – 310 с.
2. Всесвітня декларація місцевого самоврядування // Місцеве та регіональне самоврядування України. – К., 1994. – Вип. 1–2. – С. 65–69.
3. *Гецько В. В.* Місцеві фінанси: суть, структура і принципи формування ресурсів / В. В. Гецько // Фінанси України. – 1999. – № 5. – С. 103–129.
4. Договір про Європейський Союз від 7 лютого 1992 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_029.
5. Європейська хартія місцевого самоврядування: Муніципальні фінанси в країнах-членах Ради Європи / Асоціація міст України. – К. : 2000. – 64 с.
6. *Колесникова Н. А.* Финансовый и имущественный потенциал региона: опыт регионального менеджмента / Н. А. Колесникова. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 240 с.
7. *Кравченко В. І.* Фінансові проблеми місцевих органів влади в Україні / В. І. Кравченко // Фінанси України. – 1995. – № 1. – С. 61–63.

8. Куйбіда В. С. Самоврядування територіальної громади : монографія / В. С. Куйбіда, І. К. Кавер. – Львів : Літопис, 2006. – 108 с.
9. Макконелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика. / Кэмпбелл Р. Макконелл, Стенли Л. Брю. – Т. 2. – М. – 1995. – 340 с.
10. Нешитой А. С. Финансы и кредит : учебник / А. С. Нешитой. – 2-е изд., перераб и доп. – М. : Издательско-торговая корпорация “Дашков и К0”, 2006. – 572 с.
11. Протокол про застосування принципів субсидіарності та пропорційності від 2 жовтня 1997 року [Електронний ресурс] / Конституційні акти Європейського Союзу (частина I), 2005 р. – Режим доступу : http://uazakon.com/documents/date_9a/pg_ipcfoh.htm.
12. Романовский М. Н. Финансы: Учебник / М. Н. Романовский. – С-Петербург, 2006. – 440 с.
13. Теорія фінансів : навч. посіб. / П. М. Леоненко, П. Л. Юхименко, А. А. Ільєнко [та ін.] ; за загальною ред. О. Д. Василика. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 480 с.
14. Финансы. Денежное обращение. Кредит. / В. К. Сенчагов, А. И. Архипов и др.– 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 720 с.
15. Финансы : учебник / А. И. Архипов, И. А. Погосов и др. – Велби Проспект: 2007. – 632 с.
16. Фишер С. Экономика / С. Фишер, Р. Дорнбун, Р. Шмалензи. – Пер. с англ. со 2-го изд. – М. : Дело, 1998. – 864 с.
17. Preliminary draft report on local finance in the member states of the Council of Europe // Council of Europe, Steering committee on local and regional authorities (CDLR). 11th Conference of European Ministers responsible for the local Government. – Lisbon, 10–11 October 1996. – S. I., s. a. – 56 p.

Петрушенко Ю. Н. Международные и национальные нормативные основы финансовой политики на местном уровне.

В статье проанализированы международные и национальные нормативные основы функционирования местных финансов. Обоснованы предложения по повышению эффективности финансовой политики на местном уровне в Украине.

Ключевые слова: местные финансы, финансовая политика, субсидиарность.

Petrushenko Y. International and national legal framework of financial policy on local level.

The paper examines international and national legal framework of local finance functioning. Proposals to improve efficiency of financial policy on local level in Ukraine are substantiated.

Keywords: local finance, financial policy, subsidiarity.

УДК 331.522.4

Сандугей В. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ОСВІТА ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ РОБОЧОЇ СИЛИ З ПОЗИЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОЇ ПЕРСПЕКТИВИ

У статті проведено дослідження теоретичних підходів до визначення поняття “конкурентоспроможність робочої сили”, обґрунтовано роль освітнього фактору у забезпеченні конкурентоспроможності вітчизняної робочої сили, проведено аналіз недоліків системи освітньої сфери.

Ключові слова: якість робочої сили, конкурентоспроможність робочої сили в умовах глобалізації, освіта.